

**ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา
การจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่หลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
A STUDY OF FACTORS EFFECTING TOURIST PLACE MANAGEMENT BY
THE COMMUNITY, A CASE STUDY OF THE TOURIST PLACE MANAGEMENT
OF BAN MOH LUANG, MAE MOH DISTRICT, LAMPANG**

ปวีณา งามประกาสสม*
Paweena Ngamprapasom*

สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Department of Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Lampang Rajabhat University.

*Corresponding author, E-mail: nookkyy@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวบ้านแม่หลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวบ้านแม่หลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่หลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง มีความสัมพันธ์กันในทางบวก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการในด้านที่ความสัมพันธ์สูงกว่าปัจจัยด้านอื่น เรียงตามลำดับ คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน อยู่ในระดับสูงที่สุด (R=0.241) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม (R=0.231) ปัจจัยด้านการพัฒนาศักยภาพ (R=0.216) ปัจจัยด้านการรับรู้ (R=0.152) และปัจจัยด้านการสร้างเครือข่าย อยู่ในระดับต่ำที่สุด (R=0.131) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แนวทางการบริหารจัดการเพื่อให้การท่องเที่ยวของชุมชนแม่หลวงเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ มีดังนี้ 1) ส่งเสริมงบประมาณและองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการจากหน่วยงานภายนอก เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน กองทุนของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ เป็นต้น 2) การดำเนินการด้านสิทธิในที่ดินทำกิน เพื่อสามารถกู้ยืมเงินเพื่อการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก 3) มีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ 4) ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ 5) จัดฝึกอบรมหลักสูตรมีคุณศัพท์น้อย 6) จัดทำแผนที่แสดงจุดท่องเที่ยวที่ชัดเจน 7) จัดสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม 8) เชื่อมประสานการดำเนินงานกับชุมชนท่องเที่ยวใกล้เคียงเพื่อศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

The emphasis of this research is study of factors which affected to and improvement for the ability of tourist place management. Using qualitative research and quantity through interviews, group discussions and questionnaire.

The research found that the factors effecting the efficiency of this management are the support from government, individual private, and people (0.241), the second is cooperation (0.231), the third is ability development (0.216), the fourth is recognition (0.152) and the last is significant network (0.131). The guideline is to make this management success and be ability should be done by these steps; 1) Supported about the budget and variety of management knowledge such as local government, individual private, Mae Moh electrical plant fund. 2) The villager should have right in their own land for doing their activities, supporting tourism, and they can take on loan for making the foreigner convenience entertainment. 3) To adapt and development in regularly 4) To have more activities to villagers and make them have more cooperation. 5) To have a guide kids training 6) To make a map shown the important place 7) To have learning centre in community and fair development for the extreme advantage. 8) Supporting and interfacing to the communities around or the other

Keywords: Factors Effecting Tourist Place Management, Community Base Tourism Management

บทนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของนานาประเทศในปัจจุบัน นอกจากนี้ทางด้านสังคม การท่องเที่ยวก็เป็นการพักผ่อนที่ช่วยลดความตึงเครียด พร้อม ๆ กับสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้มาเยือนและเจ้าของท้องถิ่น จึงถือได้ว่าเป็นพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่แสดงบทบาทเด่นชัดในแต่ละปีที่ผ่านมา ความสำเร็จ ย่อมมาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนที่ช่วยกันผลักดันกัน ดันให้อุตสาหกรรมนี้เคลื่อนไหวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง และแสดงบทบาทนำในการเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจซึ่งนำไปสู่การจ้างงาน สร้างอาชีพ รวมถึงการกระจายรายได้และการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องมากมายหลายร้อยสาขา เป็นการสร้างความมั่งคั่งให้กับประชาชนและประเทศชาติ นำไปสู่ความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพชีวิต

บ้านแม่เหาะหลวง หมู่ที่ 8 ตำบลแม่เหาะ อำเภอมะเขาะ จังหวัดลำปาง ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยงานวิจัยที่ผ่านมา [1] ได้มีการวิจัยที่เน้นคนในชุมชนทุกคนได้นำทุนทางสังคมมาใช้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งบ้านแม่เหาะหลวงมีแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ได้แก่ ถ้ำเทพสถิต น้ำตกห้วยไคร้ ภูเขาไฟจำป่าแดด รวมไปถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ วัดแม่เหาะหลวง วัดทุ่งกล้วยโพธาราม พระพุทธรูปโบราณ 3 องค์ การแสดงพื้นบ้าน ได้แก่ การฟ้อนนกกิ่งกะหว่า การฟ้อนเจิง ตีกลองมอแซ็ง อาหารพื้นบ้าน การจัดการท่องเที่ยวมีการบริหารจัดการที่มีความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมที่เน้นให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ การเดินป่า ทำฝายชะลอน้ำ การทำแนวป้องกันไฟป่า เป็นต้น นอกจากนี้

บ้านเมาะหลวงยังเป็นการท่องเที่ยวแบบชุมชนที่คนในชุมชนทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทั้งการวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติ รวมถึงการรับผลประโยชน์ร่วมกัน อีกทั้งมีการคำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชนเพื่อไม่ให้จำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไปจนขีดความสามารถจนก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน แม้ว่าชุมชนจะมีทรัพยากรในการท่องเที่ยวที่หลากหลายแต่การที่จะทำให้การบริหารจัดการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยังขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกชุมชน ซึ่งอาจได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน หรือปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยซึ่งได้แก่ ปัจจัยด้านการรับรู้ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการพัฒนาศักยภาพ ปัจจัยด้านการสร้างเครือข่ายและปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ที่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการของชุมชนท่องเที่ยวบ้านเมาะหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเมาะหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ที่เน้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ชุมชนบ้านเมาะหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ซึ่งในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง ได้แก่ คณะกรรมการท่องเที่ยว ชาวบ้าน รวมถึงกลุ่มองค์กร หน่วยงานต่างได้เข้ามา มีบทบาทในการดำเนินงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้

การวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนจากกลุ่มประชากรที่เป็นคณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชนจำนวน 33 คน และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กับคณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชน กลุ่มตัวแทนต่างๆ ในชุมชน และเจ้าหน้าที่จากเทศบาลตำบลแม่เมาะ จำนวน 50 คน โดยมีการดำเนินการวิจัยในเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและนำไปสู่การหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเมาะหลวง

การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเมาะหลวง หมู่ที่ 8 ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ได้ริเริ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกระบวนการวิจัยของ ผศ.สุรัตน์ วรารัตน์ มหาวิทยาลัยโยนก ที่ดำเนินการวิจัยเรื่องพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองชีวิตชุมชนในเขตพื้นที่ดินหวัด ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง จากนั้นจึงได้สำรวจผู้รู้ในท้องถิ่นและผลิตคู่มือการอบรม ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยได้รวบรวมข้อมูลทรัพยากรในชุมชนแลกเปลี่ยนกับผู้รู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์บอกเล่าตำนาน ประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมรายได้ให้แก่คนในชุมชน สนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและให้คนในชุมชนมีกิจกรรมร่วมกันในชุมชน [2]

ภาพที่ 1 กิจกรรมท่องเที่ยวบ้านเมะหลวง

การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเมะหลวง ในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ชุมชนเมะหลวง มีสิ่งดึงดูดใจ ทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เชื่อมโยงด้วยเส้นทาง การคมนาคมที่สะดวกสบาย เข้าถึงง่าย อีกทั้ง มีสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งที่พักแบบโฮมสเตย์ รวมถึงระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ครบครัน โดยการบริหารจัดการของคนในชุมชนจะมีการแบ่งงานตามโครงสร้างหน้าที่การทำงาน มีการจัดกิจกรรมไว้คอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อย่างเป็นระบบและหลากหลายรูปแบบให้นักท่องเที่ยว สามารถเลือกใช้บริการได้ตามความต้องการ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน จะมีการตั้งกฎระเบียบต่าง ๆ ขึ้นมารองรับ เพื่อความปลอดภัยทั้งต่อคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ทั้งยังมีการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยว อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวมาใช้ในการพัฒนาชุมชนของหมู่บ้านตนเอง

อย่างไรก็ตาม แม้การจัดการท่องเที่ยว ของชุมชนบ้านเมะหลวงจะมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีชุมชนอื่นๆ รวมถึงหน่วยงาน ต่างๆ ได้เข้ามาศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยเหลือ สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

แต่ยังคงพบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวที่ควรหาแนวทางในการจัดการกับปัญหาต่อไป โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนบุคลากรในการแสดง และมีคู่แข่งที่น่าเที่ยว รวมทั้งปัญหาด้าน การประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านเมะหลวง

จากการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเมะหลวง โดยภาพรวม ชุมชนมีความคิดเห็น ว่า ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการพัฒนาศักยภาพ ด้านการสร้างเครือข่าย และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน และประชาชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก เฉลี่ย ($\bar{X} = 3.95$) โดยเฉพาะความคิดเห็น ต่อปัจจัยในด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนมากที่สุด รองลงมาคือด้านการสร้างเครือข่าย ด้านความรู้ความเข้าใจ และด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ

ภาพที่ 2 การจัดเวทีระดมสมอง

โดยพบว่า ในด้านความรู้ความเข้าใจ ชุมชนบ้านเมะหลวงมีความคิดเห็นว่าปัจจัยในด้านนี้ส่งผลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนควรมีแผนงานที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การจัดทรัพยากรท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การกระจายรายได้ การจัดที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวก และการรักษาความปลอดภัย มากที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.19$) รองลงมาคือ คณะกรรมการและสมาชิกได้จัดทำแผนที่ หรือข้อมูลการเดินทางเข้าถึงชุมชน จุดท่องเที่ยวที่ชัดเจนและคณะกรรมการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงบทบาทตามหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มกำลังความสามารถ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.16$) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนบ้านเมะหลวงเห็นว่าส่งผลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) โดยคณะกรรมการและสมาชิกกำหนดเป้าหมายและวิธีดำเนินการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน มากที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมาคือ คณะกรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ กำหนดเป้าหมาย วิธีการจัดการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.10$) ตามลำดับ

ด้านการพัฒนาศักยภาพ ชุมชนบ้านเมะหลวงเห็นว่าส่งผลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) โดยเฉพาะในเรื่องของคณะกรรมการและสมาชิกได้รับโอกาสในการพัฒนาความรู้ ทักษะในประเด็นเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.94$) รองลงมาคือ สามารถนำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ไปถ่ายทอดให้แก่บุคคลอื่นๆ ได้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.90$) ตามลำดับ

ด้านการสร้างเครือข่าย ชุมชนบ้านเมะหลวงเห็นว่าส่งผลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) โดยเฉพาะการประสานการทำงานกลุ่มท่องเที่ยวของชุมชนอื่นๆ เพื่อเพิ่มเครือข่ายการค้าบริการท่องเที่ยวและเพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว มากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมาคือ การท่องเที่ยวชุมชนบ้านเมะหลวงได้ประโยชน์จากกิจกรรมเรียนรู้ผ่านเครือข่าย และสามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการท่องเที่ยวของตนเองได้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.23$) ตามลำดับ

และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน ชุมชนบ้านเมะหลวงยังคงเห็นว่าส่งผลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว

อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) เช่นเดียวกับด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการมีกลไกและช่องทางในการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานทุกภาคส่วนและหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเมะหลวงในด้านการจัดทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากที่สุด อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.16$) รองลงมาคือหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

บ้านเมะหลวงในด้านของงบประมาณเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเมะหลวงมีการกระจายข้อมูลข่าวสารหรือผลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวแก่หน่วยงานท้องถิ่นให้รับรู้อย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.10$) ตามลำดับ

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเมะหลวง อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน	ประสิทธิผลของการบริหารจัดการ				
	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	t	P-value	VIF
	1. ปัจจัยด้านการรับรู้	.152	.026	5.742	.000
2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม	.231	.028	8.346	.000	2.544
3. ปัจจัยด้านการพัฒนาศักยภาพ	.216	.027	7.944	.000	2.648
4. ปัจจัยด้านการสร้างเครือข่าย	.131	.030	4.328	.000	2.504
5. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน	.241	.019	12.858	.000	1.369

$R^2 = .983$ $F = 289.36$ $Adj R^2 = .980$ $P-value = .235$

จากผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ภายใต้การวิเคราะห์ถดถอย (Regression Analysis) ตามตารางที่ 1 พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเมะหลวง อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง มีความสัมพันธ์กันในทางบวก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการในด้านที่ความสัมพันธ์สูงกว่าปัจจัยด้านอื่นซึ่งพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (R) เรียงตามลำดับ คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุน

จากหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน อยู่ในระดับสูงที่สุด (R=0.241) รองลงมาคือปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม (R=0.231) ปัจจัยด้านการพัฒนาศักยภาพ (R=0.216) ปัจจัยด้านการรับรู้ (R=0.152) และปัจจัยด้านการสร้างเครือข่าย อยู่ในระดับต่ำที่สุด (R=0.131) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเมะหลวง อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายประเด็น พบว่ามี 2 ประเด็นที่สูง คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุน

จากหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ

แนวทางในการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวบ้านเมาะหลวง **ด้านการรับรู้**

1) ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างแท้จริง อีกทั้ง ด้วยวิถีการดำรงชีวิตแบบชุมชนเมือง ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเมาะหลวงได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้อาจไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยว

ด้านการมีส่วนร่วม

1) การท่องเที่ยวชุมชนบ้านเมาะหลวงในปัจจุบันยังไม่มีคณะกรรมการที่มาจาก การเลือกตั้งอย่างชัดเจน ยังไม่มีการคัดเลือกใหม่คณะกรรมการชุดใหม่ที่เป็นรูปธรรม ทำให้การทำงานด้านการบริหาร รวมถึงการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบยังมีความไม่ชัดเจน และมีการกระจุกตัวในการทำงานเพียงแต่คนใดคนหนึ่งเท่านั้น

2) เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาติดต่อ เพื่อแสดงความจำนงในการท่องเที่ยว ยังมีปัญหาในเรื่องของการประสานงาน ที่เป็นเพียงกลุ่มเดียว โดยที่ผู้เกี่ยวข้องคนอื่นๆ หรือประชาชนในชุมชนไม่ได้รับทราบอย่างทั่วถึง

3) ด้านการบริหารจัดการเรื่องของการเงิน ไม่มีความชัดเจนเพราะบางครั้งนักท่องเที่ยวติดต่อกับเจ้าของบ้านโดยตรงไม่ได้มีการติดต่อทางฝ่ายประสานงานของท่องเที่ยวชุมชนที่ตั้งไว้

4) บ้านพักโฮมสเตย์มีจำนวน 3 หลัง แต่หลังที่ 3 เปิดเป็นโรงแรมธุรกิจส่วนตัว เมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากจะให้พักที่โรงแรม ซึ่งเกิดความไม่ชัดเจนว่าเงินส่วนนี้จะนำมาเข้าเป็นเงินกองกลางของชุมชนหรือไม่

5) ชาวบ้านขาดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชุมชน หากมองให้ทางกลับกัน คณะกรรมการท่องเที่ยวไม่ได้มีการแจ้งประชาสัมพันธ์อย่างชัดเจน ทำให้ชาวบ้านรับรู้

ได้อย่างไม่ทั่วถึงและไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่ควร ซึ่งการทำงานร่วมกันถือเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ด้านการพัฒนาศักยภาพ

1) การไปศึกษาดูงานไม่มีการกระจายข่าวสาร คนที่ไปดูงานก็จะได้ไปตลอดไม่มีการแลกเปลี่ยนและไม่มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2) สถานที่ท่องเที่ยวไม่มีการดูแลและปรับปรุงอย่างเป็นกิจจะลักษณะ บางครั้งเมื่อไม่มีนักท่องเที่ยวก็จะเป็นสถานที่ที่รกร้าง คนในชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจที่จะพัฒนาหรือซ่อมแซม

3) การพัฒนาศักยภาพของประชาชนในชุมชน หากไม่ได้นำมาใช้อย่างสม่ำเสมอ อาจเกิดปัญหาได้ เช่น การอบรมภาษาแก้มัคคุเทศก์ หากไม่มีนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติ อาจส่งผลให้การใช้ภาษาต่างประเทศเป็นอุปสรรคและไม่ถูกนำมาใช้อย่างต่อเนื่อง

ด้านการสร้างเครือข่าย

1) การท่องเที่ยวบ้านเมาะหลวงไม่ได้มีตลอดทั้งปี ทั้งที่การท่องเที่ยวบ้านเมาะหลวงสามารถเที่ยวได้ทั้งปี แต่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวช่วงเดือนสิงหาคมและช่วงเดือนพฤศจิกายนเท่านั้น ซึ่งในช่วงนี้ทางการไฟฟ้าแม่เมาะมีการจัดเทศกาลเดินวิ่งและเทศกาลท่องเที่ยวแม่เมาะ นักท่องเที่ยวจึงเข้ามาพัก ดังนั้นชุมชนจึงควรประสานการทำงานหรือสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวกับโรงไฟฟ้าแม่เมาะอย่างเป็นทางการ

สรุปและอภิปรายผล

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเมาะหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง มีความสัมพันธ์กันในทางบวก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านที่ความสัมพันธ์สูงกว่าปัจจัยอื่น

เรียงตามลำดับ คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชนอยู่ในระดับสูงที่สุด ($R=0.241$) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ($R=0.231$) ปัจจัยด้านการพัฒนาศักยภาพ ($R=0.216$) ปัจจัยด้านการรับรู้ ($R=0.152$) และปัจจัยด้านการสร้างเครือข่าย อยู่ในระดับต่ำที่สุด ($R=0.131$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่หลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายประเด็น พบว่ามี 2 ประเด็นที่สูง คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ

สอดคล้องกับแนวคิดของชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน [3] ภายใต้องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) (Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization): DASTA) ที่ได้มีการกำหนดเกณฑ์หรือตัวชี้วัดในการประเมินชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มและชุมชน และแนวคิดของ สินธุ์ สโรบล [4] ที่กล่าวถึงลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าในการนำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาใช้ นั้น จะต้องพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจการวางแผนและมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลาน และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญและภาระหน้าที่ของการบริหารจัดการของทัศน จารุศักดิ์ศรี [5] ซึ่งได้กล่าวถึง การบริหารจัดการมีความเกี่ยวข้องกับการ “บริหารงาน”

และ “บริหารคน” อยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารจึงต้องทำหน้าที่จัดการเรื่องระบบงานด้านต่างๆ และวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดระบบการผลิต การให้บริการ หรือการดำเนินงานด้านต่างๆ ทุกด้านเป็นไปด้วยดี พร้อมๆ กันกับการที่ต้องจัดการเรื่องคน หรือบุคลากร ซึ่งจะเป็นผู้เข้าไปรับมอบหมายและปฏิบัติงานตามหน้าที่หรือตำแหน่งงานต่างๆ ที่กำหนดไว้ เพื่อให้ทุกคนมีทักษะ ทักษะกำลังความสามารถ ทั้งกายและใจให้เกิดผลงานที่ดี และประสานกันกับการทำงานของบุคคลฝ่ายอื่นๆ อย่างดีด้วย

นอกจากนี้ งานวิจัยของ ลินทร์ดารา ชยัน [6] ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของหมู่บ้านซีเหล็กหลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านประกอบด้วยปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกองทุนกับของสมาชิก ซึ่งคณะกรรมการกองทุนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านอยู่ในระดับดีมาก

อีกทั้งงานวิจัยของ ศิริประภา แก้วอุดม [7] ที่ได้วิจัยเรื่องทางเลือกกลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนยอนตลาดบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ปัจจัยที่เป็นโอกาสต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่ 1) นโยบายสนับสนุนและส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ

ส่วนแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนแม่หลวงให้เกิดประสิทธิภาพภายใต้แนวคิดของกลุ่มแกนนำและประชาชนในชุมชนบ้านแม่หลวง ได้แก่

1) การส่งเสริมจากหน่วยงาน เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน กองทุนของไฟฟ้าแม่เมาะ ในส่วนของการส่งเสริมด้านงบประมาณ และองค์ความรู้ในการบริหารจัดการด้านต่างๆ เช่น การต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการต้อนรับนักท่องเที่ยว รัฐกรณ์ แสงโชติ [8]

ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเทศบาล ตำบลปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาครัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงไปศึกษา และพัฒนาอย่างจริงจัง มีสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อการปรับปรุงภูมิทัศน์ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีนโยบายสนับสนุนส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ให้มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะเทศบาลตำบลปาย ซึ่งเป็นองค์การปกครองท้องถิ่นจะต้องทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่เพื่อให้ประชาชน ผู้ประกอบการ เกิดความเข้าใจตรงกันได้ ตลอดจนต้องมีการประชาสัมพันธ์กระตุ้นประชาชนเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วม

2) ชาวบ้านควรมีสิทธิในที่ดิน เพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนได้ อีกทั้งสามารถทำการกู้ยืมเงินกับธนาคารในการนำมาพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต้อนรับนักท่องเที่ยวได้

3) จัดสร้างที่พักที่สามารถดึงดูดใจ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประจำเดือน หรือวันสำคัญ

4) มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสนใจมากขึ้น เช่น มีที่ขายของฝาก ห้องน้ำสัญญาณอินเทอร์เน็ต (WIFI)

5) มีกิจกรรมที่ให้ชาวบ้านได้เกิดการ ทำงานร่วมกันโดยมีกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถเดช ตาปราบ [9] ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลปาย ควรเน้นรูปแบบที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว มีการประสานความร่วมมือกันทุกฝ่าย เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างแท้จริง

6) มีการจัดฝึกอบรมหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อย เป็นรุ่นๆ โดยรุ่นพี่ที่เป็นมัคคุเทศก์มาก่อนแล้วได้มีการถ่ายทอดให้แก่รุ่นน้องเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

7) ทำแผนที่แสดงจุดท่องเที่ยวพร้อมรายละเอียด

8) มีการจัดสร้างศูนย์การเรียนรู้ภายในชุมชน และการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรมต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชน

9) ส่งเสริมการสร้างและเชื่อมประสานการดำเนินงานกับชุมชนท่องเที่ยวรอบข้าง หรือชุมชนท่องเที่ยวอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนา และประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่เกิดขึ้น ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรท่องเที่ยว ประชาชน และองค์กรส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- [1] สุรัตน์ วรจรัสรัตน์. (2549). การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองชีวิตชุมชนในเขตแผ่นดินหวัด ต.แม่มาะ อ.แม่มาะ จ.ลำปาง. ใน รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยโยนก.
- [2] แดง ทะนันไชย. (2557). คณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านมาะหลวง. ฝ่ายประชาสัมพันธ์. สัมภาษณ์.
- [3] องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2556). เกณฑ์พิจารณาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2556, จาก www.dasta.or.th
- [4] สินธุ์ สโรบล. (2547). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *ประชาคมวิจัย*. 57: 15-21.
- [5] ทศน์ จารุศักดิ์ศรี. (2556). *กระบวนการบริหารจัดการ (Management Process)*. สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2556, จาก <http://www.people-insights.com>

- [6] ลินทร์ดารา ชัยน. (2548). *ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านซีเหล็กหลวง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่*. เศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [7] ศิริประภา แก้วอุดม. (2553). *ทางเลือกกลยุทธ์การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนย่านตลาดบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา*. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [8] รัฐกรณ์ แสงโชติ. (2554). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเทศบาลตำบลปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [9] อรรคเดช ดาปราบ. (2550). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.